

5. Материали по обследованию Александровских ремесленных училищ Харьковской губернии (1909-1910 гг.). Х.: Печатник, 1910. – 1960 с.
6. Ніколаєва Т.М. Внесок підприємців в освітньо-культурний розвиток України (остання третина XIX – початок XX століття) / Т.М. Ніколаєва. – Черкаси: Дніпро, 2005. – 90 с.
7. Ситняківська С.М. Реміснична освіта в Україні (Друга половина XIX – початок XX століття) / С. М. Ситняківська. – Житомир: Вид во ЖДУ, 2009. – 171 с.
8. Харківщина в цифрах і фактах (до десятих роковин жовтневої революції). Т.1. Видавництво Харківського окрвиконкому. – Х.: Прометей, 1927. – 83 с.
9. Хрестоматія з історії педагогіки. Частина I. Вітчизняна школа і педагогіка. Упорядники та автори вступних статей Риси́на М.Ю., Сбруєва А.А. Наук. Ред. та автор передмови Сбруєва А.А. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2003.- 299с.

REFERENCES

1. Borisenko V.Ya. The struggle of democratic forces for popular education in Ukraine in the 60-90s of the nineteenth century. / V.J. Borisenko - K. : View of the NPU them. MP Drahomanova, 2011. - 161 pp.
2. Golyakhovsky Ya. A brief overview of the state of various branches of rural industry in the Kharkiv province / Y. Golyakhovsky // Memorable book of the Kharkiv province in 1865 - Kh. Univer. type., 1865. -Ч.1. - 2nd reissue. -К. : Globe, 1998. - 170 p.
3. Grushevsky MS Illustrated History of Ukraine / MS Hrushevsky - K. : [Reprints], 1990. - 603 pp.
4. Doroshenko D. Essays on the History of Ukraine: In 2 Volumes / D. Doroshenko. - Munich: The Dnieper Wave, 1992. - T. 2. - 351s.
5. Materials on the survey of the Aleksandrovsky handicraft schools of the Kharkiv province (1909-1910). Kh. Printman, 1910. - 1960 pp.
6. Nikolaev T.M. Contribution of entrepreneurs to the educational and cultural development of Ukraine (the last third of the nineteenth and early twentieth centuries) / T.M. Nikolaev - Cherkasy: Dnipro, 2005. - 90 p.
7. Sitynyakivska S. M. Crafts education in Ukraine (second half of the nineteenth and early twentieth centuries) / S. M. Sitynyakivska. - Zhytomyr: Kind of the State University, 2009 - 171 p.
8. Kharkiv region in figures and facts (up to the tenth anniversary of the October Revolution). T.1. Publishing House of Kharkiv Executive Committee. - Kh. Prometheus, 1927. - 83 p.
9. Reading books on the history of pedagogy. Part I. Domestic school and pedagogy. Organizers and authors of introductory articles Rysin M.Yu., Sbrueva AA Science Ed. and the author of the foreword Sbrayeva AA - Sumy: SumMPU them. AS Makarenko, 2003.- 299p.

УДК [94(430):327]

Гупало К. П.
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ КОНЦЕНТРАЦІЙНИХ ТАБОРІВ НІМЕЦЧИНОЮ В (1933-1945pp)

Стаття присвячена висвітленню історичного минулого нашого народу, висвітлено жорстоке ставлення уряду нацистської Німеччини до єврейської раси. У статті зроблено аналіз стосовно використання даної теми у педагогічній практиці.

Ключові слова: *рейхсканцлер, антисемітизм, концентраційний табір.*

Гупало К. П. К вопросу создания концентрационных лагерей Германией в (1933-1945pp).

Статья посвящена освещению исторического прошлого нашего народа, освещено жестокое обращение правительства нацистской Германии к еврейской расе. В статье сделан анализ по использованию данной темы в педагогической практике.

Ключевые слова: *рейхсканцлер, антисемитизм, концентрационный лагерь.*

Gupalo K.P. To the question of the recapture of concentration camps by Germany in (1933-1945pp).

Article is devoted to highlighting the historical past of our people, showing the Nazi government's brutal treatment of the Jewish race. The article analyzes the use of this topic in pedagogical practice.

Key words: *Reichs chancellor, anti-Semitism, concentration camp.*

Концентраційні табори – місця для примусової ізоляції реальних або передбачуваних супротивників держави, політичного режиму. На відміну від в'язниць, звичайних таборів для військовополонених і біженців, концентраційні табори створювалися з особливих декретів під час війни, загострення політичної боротьби.

Період перебування німецьких націонал-соціалістів при владі. (1933-1945pp) став одним з трагічнішим етапів світової історії. Фактично концтабір став уособленням самих страшних злочинів проти народів Європи та людства. В праці Анікеева А.А. «НСДАП: идеология, структура и функции» розповідається про ідеологічну доктрину правлячої партії фашистської Німеччини, про її структуру та нацистські методи створення соціальної та масової бази. Детально показана роль НСДАП у формуванні політичної системи "третього рейху". Про тих, хто персонально винен в перетворенні цивілізованої країни в нацистську тоталітарну державу, хто несе найбільшу відповідальність за розв'язання найбільш кровопролитної війни в історії людства розповідається в праці Л.Чорної «Коричневые диктаторы (Гитлер, Геринг, Гиммлер, Геббельс, Борман, Риббентоп)»[10]. Існує великий масив літератури по Голокосту, у якій проводяться дослідження системи нацистських концтаборів. Темі Голокосту присвячена праця Ботвінника М. «Памятники геноцида евреев Беларуси»[3]. Джерела з даної

теми досить численні. Це документи і мемуари. Краща добірка джерел в збірнику документів, складеному за редакцією Р. Черноглазова і А. Лейзера «Трагедия евреев Беларуси в годы немецкой оккупации» [11]. Також слід відзначити роботу Д. Міхман «Истребление евреев. Нацистская индустрия смерти», хоча ця робота присвячена Голокосту в цілому, в ній є також розділ, присвячений геноциду в Білорусі.

Під час 2-ї світової війни німецьке керівництво створило широку мережу різного типу концтаборів для утримання військовополонених і насильно вивезених у рабство громадян окупованих країн. При цьому використовувався досвід роботи внутрішніх концентраційних таборів, створених в Німеччині після приходу нацистів до влади. Концентраційні табори рейху були відомі жорстоким поводженням з в'язнями і нелюдськими умовами їх утримання. Ще до свого приходу до влади, Гітлер говорив Герману Раушнінгу: "Ми повинні бути безжалючими! Я не збираюся перетворювати концтабори в виправні установи. Терор – ось що є найбільш ефективним інструментом. Я не стану зображати з себе благодійника тільки заради того, щоб не образити численних безглузких буржуазних зніжених людей ".

Коли 30 січня 1933 Адольф Гітлер був призначений рейхсканцлером, ніхто не сумнівався, що до влади прийшов затятий антисеміт. Його погляди, повні ненависті проти євреїв, займали багато місця в "Майн кампф", а програма нацистської партії забороняла приймати у неї євреїв [7 , с. 204].

Антисемітизм націонал-соціалістів мав свої традиційні причини: жиди(євреї) звинувачувалися в тому, що вони контролюють у Німеччині непропорційно велику частину економічного і духовного життя, використовуючи цю владу виключно у власних інтересах. Крім того, в євреях нацисти бачили передовий загін компартії. При цьому вони посилалися на те, що євреї відігравали провідну роль і в Жовтневій революції, і в недовговічності режиму Бела Куна в Угорщині, і в ще більш недовговічній Баварській республіці.

Прихід в Німеччині НСДАП до влади був неприємним ударом для німецьких євреїв, які в основній своїй масі були асимільовані і вважали себе хорошими патріотами. Деякий час вони сподівалися, що, зваливши на себе тягар державної відповідальності, націонал-соціалісти стануть більш помірними. Адже в ході виборчої кампанії антисемітизм не грав провідну роль. За НСДАП голосували не за ненависті до євреїв, а тому, що думали, ніби Гітлер дасть німцям роботу і хліб [4 , с. 87].

Перші заходи проти євреїв Гітлер зробив 1 квітня 1933 року, закликавши до бойкоту єврейських магазинів. Більш серйозними і всеохоплюючими стали різні параграфи закону про адвокатуру, що вийшов через шість днів, а також рішення про відновлення професійного чиновництва. Велика частина чиновників-євреїв була звільнена у відставку, часто під виглядом виходу на пенсію. Постанови проти євреїв були не настільки різкими, як того хотіли нацисти, бо Гітлеру доводилося рахуватися зі своїми партнерами по консервативному табору [5 , с. 314].

За допомогою зазначених постанов було сильно скорочено кількість адвокатів і нотаріусів. Незабаром після цього на медичних і юридичних факультетах для євреїв була введена 1,5-відсоткова норма . У наступні місяці багато євреїв, що служили в державних установах чи навчальних закладах, були звільнені, відправлені на пенсію або їм було заборонено займатися своєю професією. Потім якийсь час здавалося, ніби буря вщухла, і в Німеччину повернулося 10 тисяч з 60 000 євреїв, які виїхали з неї після приходу до влади Гітлера [9 , с. 404].

Але то були примарні надії. У вересні 1935 року в рейхстаг потрапили "нюрнберзькі закони", які забороняли шлюби і позашлюбні стосунки між євреями та "арійцями", але потім знову настала деяка пауза, пов'язана частково з Олімпійськими іграми 1936 року в Берліні. 1937 рік приніс широкомасштабну "арізацію" німецької економіки, яка означала примусовий продаж євреями своїх підприємств і фірм за ціну здебільшого меншу за реальну.

Перші концентраційні табори були створені в 1933 році. У 1934 році керівництво над усіма концтаборами взяли на себе війська СС.

До початку Другої світової війни в тюрмах і концентраційних таборах Німеччини знаходилися 300 тисяч німецьких, австрійських і чеських антифашистів. У наступні роки гітлерівська Німеччина на території окупованих нею європейських країн створила гігантську мережу концентраційних таборів, перетворених на місця організованого систематичного вбивства мільйонів людей.

Нацистські концтабори призначалися для фізичного знищення цілих народів, в першу чергу слов'янських, тотального винищення євреїв, циган. Для цього вони оснащувалися душогубками, газовими камерами і ін. засобами масового винищення людей, крематоріями [2 , с. 132].

Були навіть спеціальні табори смерті (знищення), де ліквідація в'язнів йшла безперервним і прискореним темпом. Ці табори проектувалися і будувалися не як місця ув'язнення, а як фабрики смерті. Передбачалося, що в цих таборах приречені на смерть люди повинні були проводити буквально кілька годин. У таких таборах був побудований налагоджений конвеєр, що перетворює в попіл по кілька тисяч осіб на добу. До них відносяться Майданек, Освенцім, Треблінка та інші [8 , с. 113].

Ув'язнені концтаборів були позбавлені свободи і можливості приймати рішення. Есесівці строго контролювали всі аспекти їхнього життя. Порушники порядку жорстоко каралися, піддаючись побоям, одиночного ув'язнення, позбавленням їжі і іншим формам покарання. В'язні класифікувалися залежно від їх місця народження і причин ув'язнення.

Хоча, як сказано, еміграція була офіційно заборонена восени 1941 р., закон дотримувався не строго, і євреї могли виїжджати з Європи протягом війни. Заборона на еміграцію була, звичайно, націлена проти того, що боездатні і технічно освічені євреї могли вступити на службу противнику. Ось чому євреїв з кінця 1941 року почали депортувати на Схід.

У європейських країнах, окупованих Гітлером, євреям різною мірою довелося постраждати від депортації. Несподівано сильно торкнулася вона голландських євреїв, значна частина яких була депортована, в той час як жидів Бельгії та Франції торкнулася мало – з цих країн в основному депортували євреїв-іноземців. Оскільки мета націонал-соціалістів полягала у витісненні євреїв з Європи, то вони почали природно там, де найменше було труднощів. У Франції та Бельгії їм доводилося рахуватися з місцевими урядами, які противилися депортації євреїв, своїх співгромадян. З Голландії ж після нападу німців уряд тікав і тому нацисти могли робити все, що завгодно [5 , с. 189].

Спочатку ув'язнені в таборах поділялися на чотири групи: політичні противники режиму, представники "нижчих рас", кримінальні злочинці і "неблагонадійні елементи". Друга група, що включає циган і євреїв, підлягала безумовного фізичного винищення і містилася в окремих бараках.

Вони піддавалися найбільш жорстокому поводженню з боку нацистської охорони, їх морили голодом, посилали на самі виснажливі роботи. Серед політичних в'язнів були члени антинацистських партій, в першу чергу комуністи і соціал-демократи, члени нацистської партії, звинувачені в серйозних злочинах, слухачі зарубіжного радіо, члени різних релігійних сект. Серед "неблагонадійних" числилися гомосексуалісти, панікери, незадоволені [6 , с. 345].

В концентраційних таборах перебували й кримінальні злочинці, яких адміністрація використовувала в якості наглядачів за політичними в'язнями.

Всі в'язні концтаборів були зобов'язані носити відмітні знаки на одязі, в тому числі порядковий номер і кольоровий трикутник ("Вінкель") на лівій стороні грудей і правому коліні (в Аушвіці порядковий номер татуювали на лівому передпліччі.) Всі політичні в'язні носили трикутник червоного кольору, кримінальники – зелений, "неблагонадійні" – чорний, гомосексуалісти – рожевий, цигани – коричневий.

Євреї носили крім класифікаційного трикутника ще і жовтий, а також шестикутну "зірку Давида". Порушив расові закони ("расовий осквернитель") євреї повинен був носити чорну облямівку навколо зеленого або жовтого трикутника.

Іноземці також мали свої відмітні знаки (французи носили нашиті букву "F", поляки – "P"). Буква "K" позначала військового злочинця, буква "A" – порушника трудової дисципліни (від нім. Arbeit – "робота"). Недоумкуваті носили нашивку Blid – "дурень". Ув'язнені, які брали участь або яких підозрювали у втечі, повинні були носити червоно-білу мішень на грудях і на спині [6 , с. 181].

Загальна кількість концентраційних таборів, їх філій, тюрем, гетто в окупованих країнах Європи і в самій Німеччині, де в найтяжких умовах містилися і знищувалися різними методами і засобами люди – 14 033.

З 18 млн. громадян країн Європи, які пройшли через табори різного призначення, в тому числі і концентраційні табори, було знищено понад 11 млн. осіб.

Система концентраційних таборів в Німеччині була ліквідована разом з розгромом гітлеризму, засуджена у вирокі Міжнародного військового трибуналу в Нюрнберзі як злочин проти людяності.

Таким чином, німецькі концтабори – «машина», яка нерівноправно лишила життя мільйонів людей. Історія концентраційних таборів вчить політичної солідарності, спільної політичної дії – це солідарність потенційних жертв табору. Можна навіть сформулювати універсальний принцип: політика повинна бути такою, щоб мінімізувати можливість виникнення концентраційних таборів, оскільки всіх без винятку сучасних людей об'єднує шанс коли-небудь там опинитися.

Життя у нацистській Німеччині було далеким від тих омріяних картин, які були створені пропагандою. Насилля стало масовим. Тільки до початку 1935 р. було вбито більше 4200 противників нацизму, арештовано 515 тис. чол.

Антисемітизм став офіційною політикою нацистської держави. Вже з весни 1933 р. почався організований владою бойкот всіх установ, що належали євреям. В 1935 р. була прийнята серія законів, що позбавила євреїв німецького громадянства і заборонила їм займати посади в державному апараті. Змішані шлюби були заборонені. З 1939 р. євреїв почали виселяти в спеціально відведені будинки і квартали (гетто). їм було заборонено з'являтися в громадських місцях, займатися багатьма видами діяльності, вони були зобов'язані постійно носити на одязі нашу жовту шестикутну зірку. В ніч з 9-го на 10-е листопада 1939 р. влада організувала єврейський погром, жертвами якого стали десятки тисяч чоловік. Так було підготовлено ґрунт для винищення євреїв у Німеччині, що масово почався в роки війни. 6 млн. євреїв стали жертвою расового безумства нацистів.

Якщо говорити за передвоєнний та воєнний періоди, то кількість невинно загинувши людей просто вражає. Шість мільйонів людей спалювали та катували, прирікаючи на страшну смерть. Саме стільки євреїв загинуло від рук нацистів в часи Другої світової війни.

Табір Аушвіц (Освенцим) – один з найбільших концтаборів Другої світової війни. За день там могли вбити близько 20 тисяч людей.

Основним способом вбивства були газові камери, однак люди також масово вмирили від перевтоми, недостатнього харчування, поганих умов життя та інфекційних захворювань. За статистикою, цей табір забрав життя 1,1 мільйона людей, 90% з яких були євреями.

Треблінка – один за найстрашніших таборів нацистів. Туди з усієї країни відправляли слабких та немічних, а також жінок та дітей, тобто "другосортних", які не були здатні важко працювати. Загалом у Треблінці загинуло близько 900 тисяч євреїв та дві тисячі циган.

Белжець – євреїв в цьому таборі використовували як рабів для підготовки до військового вторгнення в Росію. Табір був розташований на території неподалік від кордону з Україною, тож у в'язниці загинуло чимало українців, які проживали у цьому районі. Загалом у таборі загинуло 500-600 тисяч євреїв. Однак до цієї цифри варто додати ще загиблих циган, поляків та українців.

Майданек – цей концтабір був побудований для утримання військовополонених під час вторгнення Німеччини в СРСР. В'язнів використовували як дешеву робочу силу та навмисно нікого не вбивали. В Майданеку загинуло близько 360 тисяч людей. Серед яких були і "нечистокровні" німці.

Хелмно – в цей табір, , окрім євреїв, також масово депортували звичайних поляків із гетто Лодзя, продовжуючи процес германізації Польщі. До в'язниці не ходили поїзди, тож полонених туди доставляли на вантажівках або вони вимушені були йти пішки. Багато гинуло ще по дорозі. За статистикою у Хелмно загинуло орієнтовно 340 тисяч людей, практично усі – євреї.

Собібор – в цьому таборі на початках утримували та вбивали виключно євреїв, яких депортували з Люблінського гетто. Саме в Собіборі випробували найперші газові камери. А також вперше почали розподіляти людей на "придатних" і "непридатних". Останніх одразу ж вбивали, решта працювала до повного виснаження. За статистикою там загинуло близько 250 тисяч в'язнів.

Дахау – спочатку в цей табір відсилали усіх противників нацистського режиму та звичайних в'язнів.

Однак пізніше в цю тюрму потрапляли усі: там навіть були радянські офіцери, які очікували на страту. Нацисти вбили в цьому таборі понад 243 тисячі людей.

Бухенвальд – це був перший табір, який звільнили під час Другої світової війни. Усіх полонених використовували як безкоштовну робочу силу для виробництва зброї. Однак пізніше там почали проводити різні медичні експерименти на в'язнях. За підрахунками, в таборі від катування, голоду та дослідів загинуло майже 34 тисяч в'язнів.

Важливою складовою ідеологічної платформи нацизму був расизм. Він виявлявся у тому, що Гітлер вважав нації нерівноцінними: є вищі, а є нижчі. Німці поза сумнівом найвища арійська нація, яка повинна встановити "новий світовий порядок".

Гітлер розробив расову теорію, що розглядала історію людства як боротьбу між расами. Особливий наголос у цій теорії робився на антисемітизмі.

Євреїв звинуватили у всіх негараздах, що робилися в світі. Антисемітизм став офіційною політикою нацистської держави.

Матеріали статті мають практичне значення. Матеріал можна використати при проведенні тематичного уроку всесвітньої історії в 10 та 11 класі , а також в контексті навчальної програми. Також можна провести тематичний захід.

Рекомендовані форми проведення:

- Лекція з подальшим обговоренням.
- Екскурсія.
- Урок-презентація.
- Круглий стіл, семінар.
- Відео-урок з обговоренням.

Можливі місця проведення:

- Загальноосвітні навчальні заходи (актова зала, клас тощо).
- Краєзнавчі, історичні музеї, музеї зброї і техніки.
- Меморіальні комплекси.
- Могили невідомих воїнів.

Прийоми роботи з визначеними формами проведення заходу:

– Розповідь учителя (має бути інформаційна, емоційна, ціннісно-патріотична насиченість матеріалу).

– Залучення фото-, аудіо-, відеоматеріалів, використання мап, відповідних і доречних художніх творів з метою створення емоційного фону, більш яскравого та чіткого засвоєння матеріалу, особистісного сприйняття й "проживання" болю війни.

– Підготовка учнями презентацій з цієї проблематики.

Дуже пізнавальним для учнів 10 та 11 класу буде перегляд художніх фільмів тематичного характеру: «Без долі» , «Книжкова злодійка», «Сіра зона» , «Хлопчик в смугастій піжамі» , «Список Шиндлера» та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникеев А. А. НСДАП: идеология, структура и функции / А. А. Аникеев, Г. И. Кольга, Н. Е. Пуховская. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2001. – 323 с.
2. Беккер Х. На войне и в плену. Воспоминания немецкого солдата. 1937-1950 / Ханс Беккер. – М: Центрполиграф, 2012. – 255 с.
3. Ботвинник М. М. Памятники геноцида евреев Беларуси / М. М. Ботвинник. – Минск: Беларуская навука, 2000. – 326 с.
4. Буровский А. Арийская Русь. Ложь и правда о высшей расе / Андрей Буровский. – М: Яуза, 2007. – 288 с.
5. Залесский К. СС. Охранные отряды НСДАП / К. Залесский. – М: Яуза, 2004. – 656 с.
6. Корнеева Л. А жить так хотелось... Воспоминания бывших узников концлагерей и гетто / Лидия Корнеева. – Беэр-Шева, 2010. – 340 с.
7. Кутарев О. Германские элиты в эпоху становления нацизма / Олег Кутарев. – М: Алетей, 2013. – 272 с.
8. Лаур В. Творення нацистської імперії та Голокост в Україні / В. Лаур. – К.: Зовнішторгвидав України; Український центр вивчення історії Голокосту, 2012. – 368 с.
9. Рис Л. Освенцим. Нацисты и окончательное решение еврейского вопроса / Лоуренс Рис. – М: КоЛибри, 2014. – 456 с.
10. Черная Л. Коричневые диктаторы (Гитлер, Геринг, Гиммлер, Геббельс, Борман, Риббентроп) / Л. Черная. – Ростов н/Д: Феникс, 1999. – 480 с.
11. Черноглазова В. А. Уничтожение евреев Белоруссии в годы немецко-фашистской оккупации // Трагедия евреев Белоруссии в 1941–1944 гг. : сборник материалов и документов. – Мн., 1997. – Вып. 2. – С. 17-29.

REFERENCES

1. Anikeev A.A., NSDAP: ideology, structure and functions / AA Anikeev, G.I. Kolga, N.E. Pukhovskaya. – Stavropol: Publishing House of the SSU, 2001. – 323 p.
2. Becker H. In war and in captivity. Memories of a German soldier. 1937 – 1950 / Hans Becker. – M: Tsentrpoligraf, 2012. – 255 p.
3. Botvinnik M.M. Monuments of the genocide Jews of Belarus / M.M. Botvinnik. – Minsk: Belaruskaya Navuka, 2000. – 326 p.
4. Burovsky A. Aryan Rus. Lies and truth about the supreme race / Andrey Burovsky. – M: Yauza, 2007. – 288 p.
5. Zalesky K. The SS. Security detachments of the NSDAP / K. Zalesky. – M: Yauza, 2004. – 656 p.
6. Korneeva L. I wanted to live ... Memories of former prisoners of concentration camps and ghettos / Lydia Korneeva. – Be'er Sheva, 2010. – 340 p.
7. Kutarev O. German elites in the era of Nazism / Oleg Kutarev. – M: Aleteya, 2013. – 272 p.
8. Lauer V. Creation of the Nazi Empire and the Holocaust in Ukraine / V. Lauer. – K.: Foreign trade of Ukraine; Ukrainian Center for the Study of the Holocaust, 2012. – 368 p.
9. Rees L. Auschwitz. The Nazis and the Final Solution / Laurence Rees. – M: Kolibri, 2014. – 456 p.
10. Chernaya L. Brown dictators (Hitler, Goering, Himmler, Goebbels, Bormann, Ribbentrop) / L. Chernaya. – Rostov n / D: Phoenix, 1999. – 480 p.
11. Chernoglazova V.A. Destruction of the Jews of Belarus in the years of the German-fascist occupation // Tragedy of the Jews of Belarus in 1941 – 1944. : a collection of materials and documents. – Mн., 1997. – Ed. 2. – P. 17 – 29.

УДК 94 (477) “19” (075.8)

Новікова Н.В

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ «ІНТЕРВЕНЦІЯ СРСР ДО ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ, ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ОПОЗИЦІЙНОГО РУХУ В УКРАЇНІ» В ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ 11 КЛАСУ

В даній статті була розглянута проблематика Радянської інтервенції до Чехословаччини її вплив на дисидентський рух. Висвітлено форми та методи протестів проти вторгнення радянських військ, реакцію звичайного населення на дане явище. Також проаналізовано висвітлення даного питання в підручниках з історії України для 11 класу.

Ключові слова: інтервенція, Чехословаччина, дисиденти, громадський рух, протест.

Новікова Н.В. Освещение темы «Интервенция СССР в Чехословакию, ее влияние на развитие оппозиционного движения в Украине» в учебниках по истории Украины для 11 класса.

В данной статье была рассмотрена проблема Советской интервенции в Чехословакию и её влияние на диссидентское движение. В работе освещено формы и методы протестов против вторжения советских войск, реакцию обычного населения на данное явление. Также проанализировано освещение данного вопроса в учебниках по истории Украины для 11 класса.

Ключевые слова: интервенция, Чехословакия, диссиденты, общественное движение, протест.

Novikova N.V. Illumination of the topic "Intervention of the USSR in Czechoslovakia, its influence on the development of the opposition movement in Ukraine" in textbooks on the history of Ukraine for the 11th form.

In this article, the problems of the Soviet intervention in Czechoslovakia and its influence on the dissident movement were considered. The paper highlights the forms and methods of protest against the invasion of the Soviet troops, the reaction of ordinary people to this phenomenon. The coverage of this phenomenon in textbooks on the history of Ukraine for the 11th grade is also analyzed.